

Audiovisual “Germans Caballeria, corders de Manlleu”

JORDI GRANÉ
Museu del Ter

Recentment, el Museu del Ter ha recuperat una filmació i fotografies de 1987 sobre l'ofici de corder i espartenyer a Manlleu, basat en Cal Corder, el taller que, en aquells moments, regentaven els germans Josep i Mercè Caballeria al Passeig de Sant Joan amb la carretera d'Olot de Manlleu. Aquest material s'ha convertit en un muntatge documental amb guió de Jordi Grané i muntatge de Guillem Roma, que es pot veure des d'aquest mes de desembre al canal de YouTube del Museu del Ter.

D'on surt aquesta antiga filmació i reportatge fotogràfic? A l'inici de la dècada de 1980, Manlleu es trobava en ple debat de la gestió del ric patrimoni industrial que gaudia la ciutat. Amb la voluntat de preservar, documentar i posar en valor el patrimoni, es parlava de la voluntat de crear un nou equipament museístic: el Museu de Manlleu. En aquest context, un grup d'amics i investigadors a l'entorn d'aquest incipient museu comencen la seva activitat de recerca. En aquells moments es trobaven a l'edifici de Can Puguet, a Dalt Vila. A partir de 1984 es comença una tasca de recuperació i conservació d'elements significatius del passat manlleuenc, i vinculats al procés d'industrialització, que culmina amb l'exposició monogràfica “La Industrialització a Manlleu”, inaugurada el setembre de 1987. En el marc d'aquesta exposició, es va procedir a la preservació d'elements patrimonials, no només del passat industrial, sinó també

Els germans Josep i Mercè Caballeria fent cabdells de cordes. Foto: Joan Domènech/ Fons Museu del Ter

d'oficis artesanals que havien tingut un pes significatiu en l'economia local i que estaven vinculats, com és el cas del Corder, a la indústria tèxtil.

L'any 1987 a Manlleu només hi quedava un corder en el seu edifici original, el taller dels germans

Uns investigadors van decidir preservar la memòria de l'ofici de corder

Caballeria. En aquells moments, la botiga encara estava oberta, tot i que havia reduït molt el seu horari. Els germans Caballeria eren molt grans i l'ofici a Manlleu es trobava en procés de desaparició. Va ser llavors quan un grup d'investigadors va decidir preservar la memòria d'aquest ofici artesanal

que explicava part de la història de Manlleu. Aquests investigadors eren Joaquim Albareda, Assumpta Tort i Imma Domènech (historiadors), Josep Maria Roma (realització audiovisual) i Joan Domènech (reportatge fotogràfic). L'any 1987, a més, van aconseguir la donació de 21 objectes vinculats al procés de fabricació d'espartenyas i cordes que encara es conserven al Museu del Ter.

ELS GERMANS CABALLERIA I CAL CORDER

Els germans Josep (1903) i Mercè Caballeria (1905) regentaven la botiga i taller de Cal Corder, ubicat a l'encreuament entre el passeig de Sant Joan i la carretera d'Olot. Havien heretat i après l'ofici de fer cordes i espartenyas dels seus pares, Francesc Caballeria i Josefa

En primer terme, l'edifici de Cal Corder a l'encreuament del passeig de Sant Joan amb Carretera d'Olot, des del campanar. Foto: Xavier Valls Mas/Arxiu Valls

Prat, i mantenien les tècniques, les eines, la vivenda i el taller dels seus avis.

Josep recorda que, des dels 10 anys d'edat, es va vincular a l'ofici de casa, aprenent els processos, les tècniques i els materials emprats. Un ofici que durant molts anys residia exclusivament dins el nucli familiar, essent l'avi, el pare i el fill els encarregats de fer aquesta feina. Manlleu tenia corderies i espardenyeries des del segle XIX, igual

que moltes altres poblacions de la comarca d'Osona com Sant Hipòlit, Torelló o Sant Quirze de Besora.

Durant algunes dècades, a Manlleu hi havia fins a tres negocis que feien la producció de cordes, però a la dècada de 1980, moment de la realització del reportatge, ja només quedaven ells. L'1 de gener de 1988, pocs mesos després de la gravació de l'audiovisual, els germans Caballeria deixen la botiga i el taller per anar a la residència de Manlleu,

on passaran la resta dels seus dies. L'any 1990 mor Josep Caballeria i sis anys més tard la seva germana Mercè.

CORDES I ESPARDENYES

Les espardenyies van ser un producte molt utilitzat a finals del segle XIX i principis del XX. A la botiga de Cal Corder de Manlleu no en produïen des de la dècada de 1940, tot i que coneixien el procés i la tècnica. En el moment del repor-

Josep Caballeria durant el procés de fabricació d'una corda. Foto: Joan Domènech/fons Museu del Ter.

A la dreta, detall del guaiador de cordes. Foto: Jordi Grané/fons Museu del Ter

Les lones (teixit de cotó per al recobriment de l'espadrenya) i la pinya (peça circular de fusta que permetia ajuntar diferents cordills en una corda). Fotos: Jordi Grané/fons Museu del Ter. A la dreta, Josep Caballeria durant el procés de fabricació d'una espadrenya. Foto: Joan Domènech/fons Museu del Ter

tatge, les espadrenyes només eren un complement de la botiga, per això les compraven a un majorista i ells només en feien la venda. Malgrat tot, els investigadors manlleuencs van gravar el procés de fabricació d'una espadrenya, on els germans Caballeria ens ensenyen en què consistia. Josep elabora tota la sola de l'espadrenya i la Mercè era l'encarregada de cosir les espadrenyes, col·locar-hi la lona i el taló. Pel que fa als cordills i cordes, bàsicament es feien de cotó, però també de cànem, especialment abans de la Guerra Civil. Les cordes van conviure amb l'intens procés d'industrialització que es va produir a Manlleu. Les mateixes fàbriques tèxtils eren les grans compradores de cordes, ja que abastien a Cal Corder de la matèria primera (fil de cotó) per a treballar-lo i produir cordes. Per tant, l'ofici va quedar vinculat a la indústria de la població, perquè s'utilitzaven les cordes per a

En Josep elaborava la sola de l'espadrenya i la Mercè era l'encarregada de cosir-les

les politges i altres ginys industrials que necessitaven una gran varietat de mides, gruixos i llargades diferents. L'ofici desapareix amb la crisi del tèxtil a partir de la dècada de 1980 i 1990.

DOCUMENTACIÓ I CATALOGACIÓ

Amb la inauguració del nou Museu del Ter, el juny del 2004, s'intensifica aquesta tasca de recuperació de la memòria històrica de Manlleu. A partir del novembre de 2009, amb una beca de l'IPEC (Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya) es va catalogar, documentar i posar en valor el fons de Cal Corder de Manlleu. El treball va consistir en la catalogació, documentació i contextualització dels objectes dipositats al museu des del 1987. Per complementar-ho, es van realitzar entrevistes de memòria oral, es va fotografiar tota la col·lecció i es va

posar en context tota la feina feta a la dècada de 1980.

El 2021, i seguint amb la voluntat de posar en valor i compartir coneixement a través de plataformes digitals, s'ha fet l'edició de l'audiovisual, una presentació a càrrec de Guillem Roma i que es pot veure al YouTube del Museu del Ter. El passat 25 de novembre se'n va fer la presentació oficial i pública en el marc de l'11a Mostra Internacional de Cinema Etnogràfic de Catalunya.

Recupera el documental al canal de YouTube del Museu del Ter

Espardenyes fabricades a Cal Corder de Manlleu. Fotos: Jordi Grané/fons Museu del Ter.